

Polymery a plasty v praxi

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE

RNDr. Ladislav Pospíšil, CSc.

pospasil@polymer.cz

pospasil@gascontrolplast.cz

29716@mail.muni.cz

LEKCE	datum	téma
1	17.II.	Úvod do předmětu - Základy syntézy polymerů. Struktura a názvosloví polymerů
2	24.II.	Polyetylén a kopolymery etylénu
3	3.III.	Polypropylén a kopolymery propylénu
4	10.III.	Polyvinylchlorid, měkčené a neměkčené PVC
5	17.III.	Styrénové termoplasty
6	24.III.	Polyamidy
7	31.III.	Polyestery
8	14.IV.	Polyuretany
9	14.IV.	Fenolformaldehydové pryskyřice
10	28.IV.	Epoxidové pryskyřice
11	28.IV.	Silikony, Síťované elastomerní materiály
12	5.V.	Degradace polymerů – základní informace
13	13.V.	KOLOKVIUM

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE – hlavní oblasti použití

- **Lepidla**
- **Tmely**
- **Lamináty**
- **Lisovací hmoty**
- **Práškové barvy**
- **KAPALNÉ BARVY A LAKY**
-

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE – hlavní oblasti použití (USA, 1993)

Aplikace	%
Ochranné nátěry	51
Elektrotechnika	13
Vyztužené plasty	8
Lepidla a tmely	7,25
Lisování a odlévání	7,25
Podlahoviny	6,25
Ostatní	7,25

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE – MATERIÁL MNOHA PODOB

- **NÍZKOVISKÓZNÍ NÁTĚROVÉ HMOTY,**
- **STŘEDNĚ VISKÓZNÍ LEPIDLA A
TMELY,**
- **PEVNÉ PRÁŠKOVÉ NÁTĚROVÉ
HMOTY**
- **.....**

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE versus OSTATNÍ TERMOSETY

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE

- **VYSOKÁ CENA**
- **VÝBORNÉ
VLASTNOSTI
OBECNĚ**
- **KVANTITATIVNĚ
VYROBA NEJNIŽŠÍ**

OSTATNÍ TERMOSETY

- **NIŽŠÍ AŽ NÍZKÁ CENA**
- **VLASTNOSTI HORŠÍ
NEŽ EPOXYDOVÉ
PRYSKYŘICE OBECNĚ**
- **KVANTITATIVNĚ
VYROBA OBECNĚ
VYŠŠÍ**

POLYTECHNICKÁ KNIZNICE
SNTL

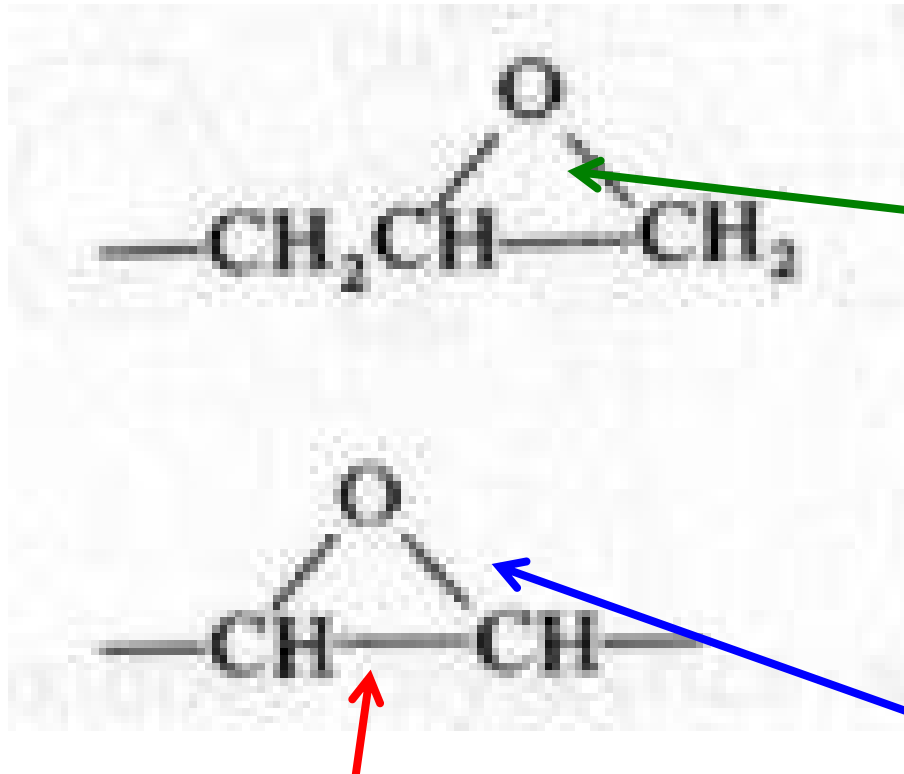

PRÁCE S LEPIDLY A TMĚLY

M. OSTEN

EPOXIDY – trochu chemie 1

EPOXIDOVÁ (OXIRANOVÁ) SKUPINA

Epoxidové pryskyřice je možno rozdělit na dvě skupiny:

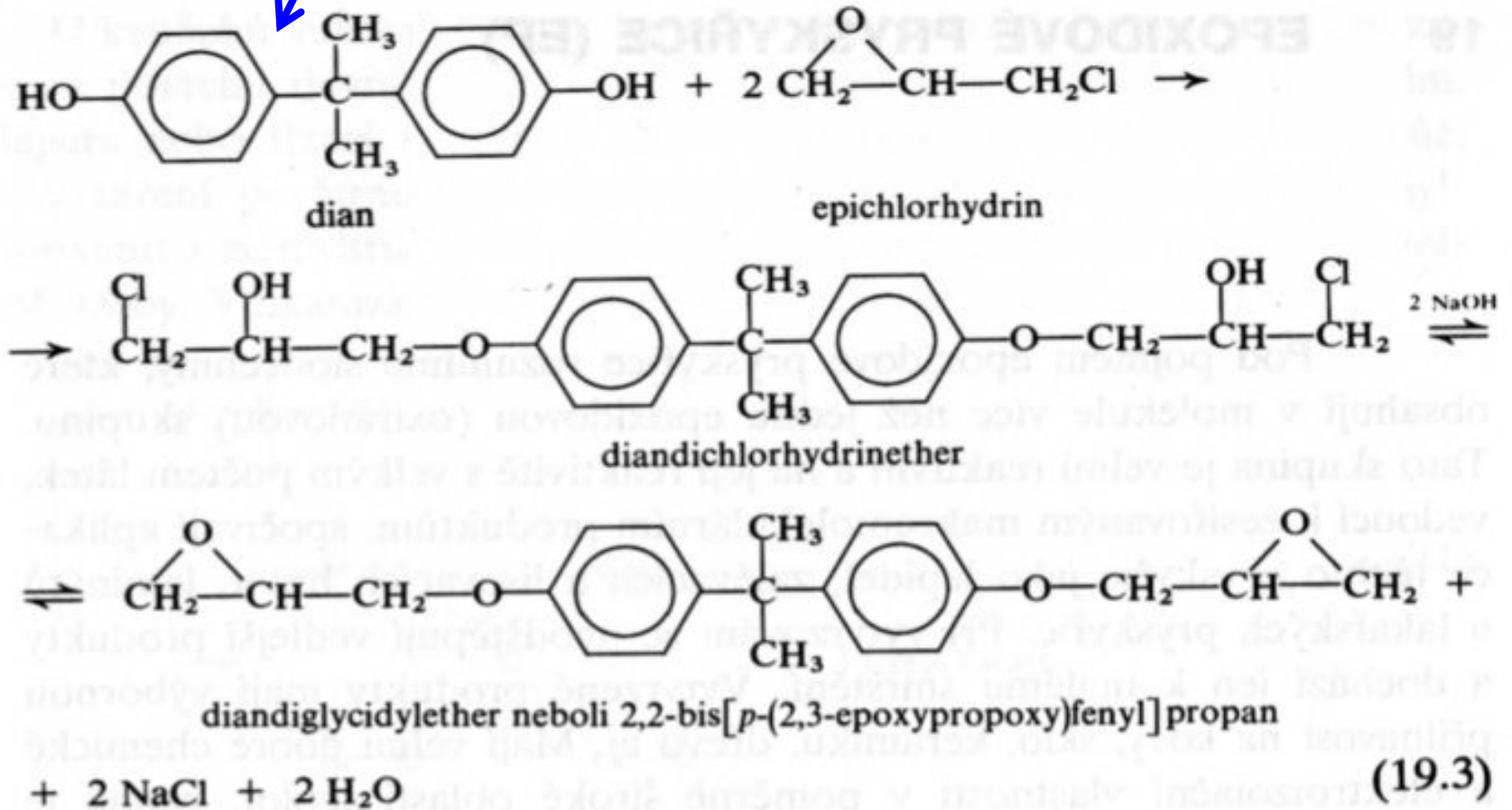
- **OBSAHUJÍCÍ GLYCIDILOVÉ SKUPINY** vzniklé reakcí **EPICHLORHYDRINU + DIFUNKČNÍ SLOUČENINY** (bisfenoly, aromatické aminy, dikarboxylové skupiny, alifatické dioly atd.)

- **OBSAHUJÍCÍ EPOXIDOVÉ SKUPINY** vzniklé **EPOXIDACÍ NENASYCENÝCH SLOUČENIN**

EPOXIDY – trochu chemie 2

BISFENOL A

**TÍMTO POSTUPEN SE VYRÁBÍ CCA. 85 %
EPOXIDOVÝCH PRYSKYŘIC**

EPOXIDY – trochu chemie 3

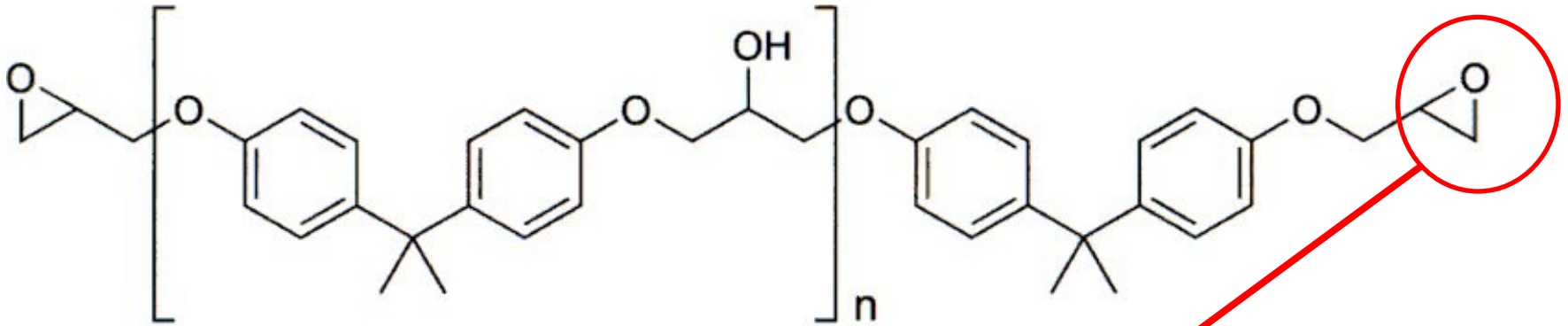
Co s tou H₂O a NaCl?

- Produkt se zředí toluenem,
- NaCl se vysráží a odfiltruje,
- Oddestiluje se voda, toluen a nezreagovaný epichlorhydrin

Regulace molekulové hmotnosti

- Poměrem epichlorhydrin/dian

EPOXIDY – trochu chemie 4

Molekulová hmotnost: $x \cdot 10^2 - y \cdot 10^3$

EPOXIDOVÉ ČÍSLO: MOLY EPOXIDU/kg pryskyřice

EPOXIDOVÝ EKVIVALENT: g pryskyřice OBSAHUJÍCÍ JEDEN MOL EPOXIDU

EPOXIDY – pár komerčních typů

Tab. 19.1. Charakteristiky základních typů pryskyfic *ChS Epoxy* a *Epikote* (výrobce Shell)

Typ	<i>ChS Epoxy 510</i> <i>Epikote 828</i>	<i>ChS Epoxy 222</i> <i>Epikote 1001</i>	<i>ChS Epoxy 111</i> <i>Epikote 1004</i>	<i>ChS Epoxy 040 BX40</i> <i>Epikote 1007</i>
Epoxidový ekvivalent ¹⁾ /g mol ⁻¹	188 až 200	445 až 515	910 až 1 050	1 800 až 2 200
Epoxidová hodnota ²⁾ /g mol ⁻¹	0,50 až 0,54	0,194 až 0,225	0,095 až 0,11	0,04 až 0,05
Hydroxylová hodnota ³⁾ /g mol ⁻¹	–	0,29	0,33	0,36
\bar{M}_n	350 až 400	900	1 350 až 1 400	2 625 až 2 900
T_m (metoda kulička–kroužek)/°C	–	62 až 68	88 až 96	120 až 130

¹⁾ Molární hmotnost epoxidového ekvivalentu.

²⁾ Látkové množství epoxidových ekvivalentů ve 100 g pryskyfice.

³⁾ Látkové množství hydroxylových ekvivalentů 100 g pryskyfice.

EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE se vyrábějí v tuzemsku již cca. 60 let!

METODA KROUŽEK – KULIČKA (ČSN EN 1427): PRYSKYŘICE SE VYTVRDÍ V KROUŽKU DANÉ VÝŠKY A DO NÍ SE PAK VLOŽÍ KULIČKA NORMOVANÉHO PRŮMĚRU ZA ZVYŠUJÍCÍ SE TEPLoty (5 °C/min). Odečte se teploty při průhybu 25 mm. Použití hlavně u asfaltů.

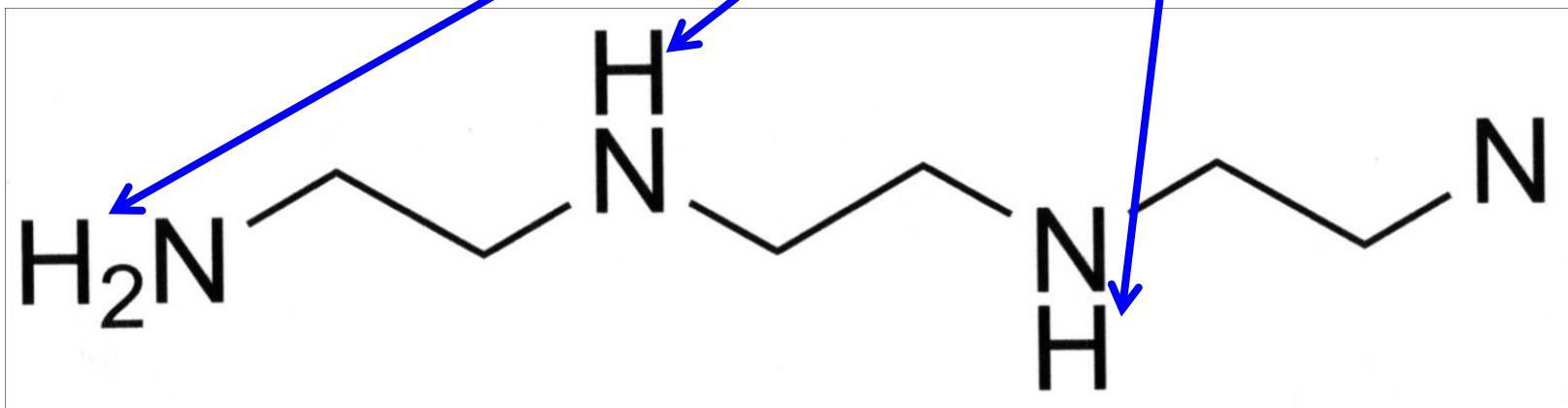
EPOXIDY – VYTVRZOVÁNÍ (sít'ování)

- **Polyadice přes epoxidové skupiny**
– nejrozšířenější postup, hlavně
POLYAMINY & ANHYDRIDY
POLYKARBOXYLOVÝCH KYSELIN
- **Polykondenzace přes – OH**
- **Polymerace epoxidových skupin**

EPOXIDY – trochu chemie 5

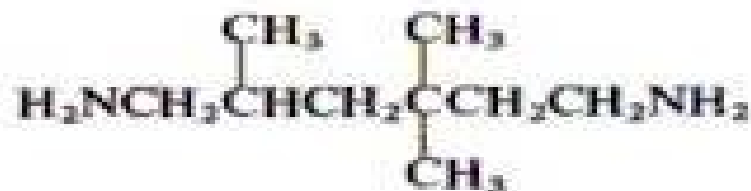
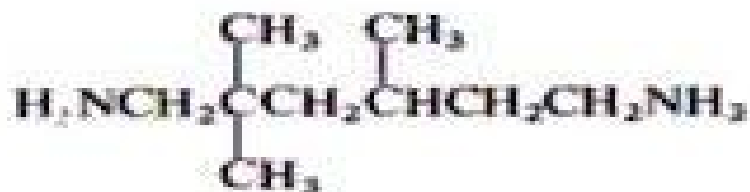
VYTVRZOVÁNÍ POLYAMINY

Musejí mít alespoň **TŘI AKTIVNÍ VODÍKY**

Triethylenetetramin

EPOXIDY – další aminová tvrdila

Vytvrzování probíhá za normální teploty, na rozdíl od např. fenoplastů

EPOXIDY –VÝPOČET tvrdila

$$\text{množství tvrdidla (v \%, vztaženo na hmotnost EP)} = \frac{\text{aminový ekvivalent polyaminu}}{\text{epoxidový ekvivalent EP}} \cdot 100 \quad (19.18)$$

Příklad

100 g EP o epoxidovém ekvivalentu 200 g mol^{-1} se má vytvrdit diethylentriaminem ($M = 103, 16$; 5 aktivních vodíků).

$$\text{množství tvrdidla (v \%)} = \frac{20,63}{200} \cdot 100 = 10,32$$

Existuje mnoho dalších variant tvrdidel na bázi aktivních vodíků na dusíku, např. oligomerní adukty s nízkomolekulární epoxidovou

Lepidla

Tmely

Nátěrové hmoty

Lité podlahy

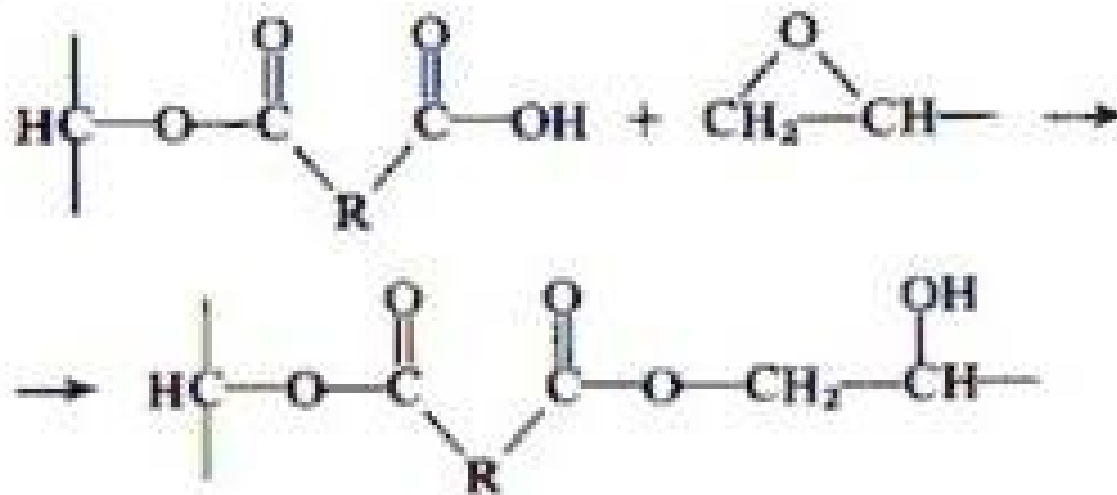
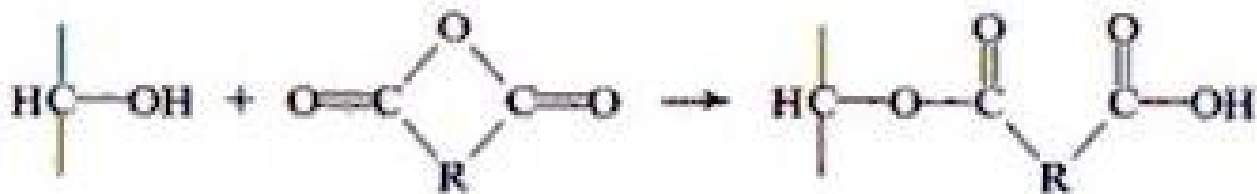
Plastbeton

pryskyřicí > **LEPOX**

Urychlování přidavkem FENOLU, ale přílišně a donekonečna z toho smrdí FENOL!

EPOXIDY – trochu chemie 6

VYTVRZOVÁNÍ ANHYDRIDY

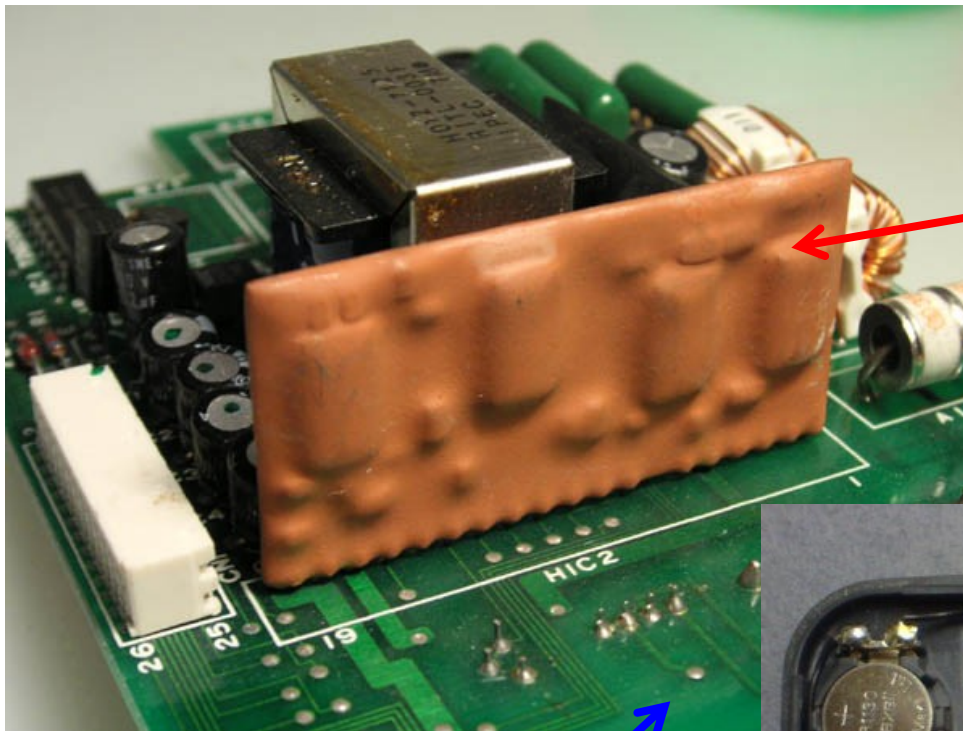

Kysele
katalyzovaná
reakce
epoxidových
skupin za vzniku
etherových
vazeb (-CH₂-O-
CH₂-)

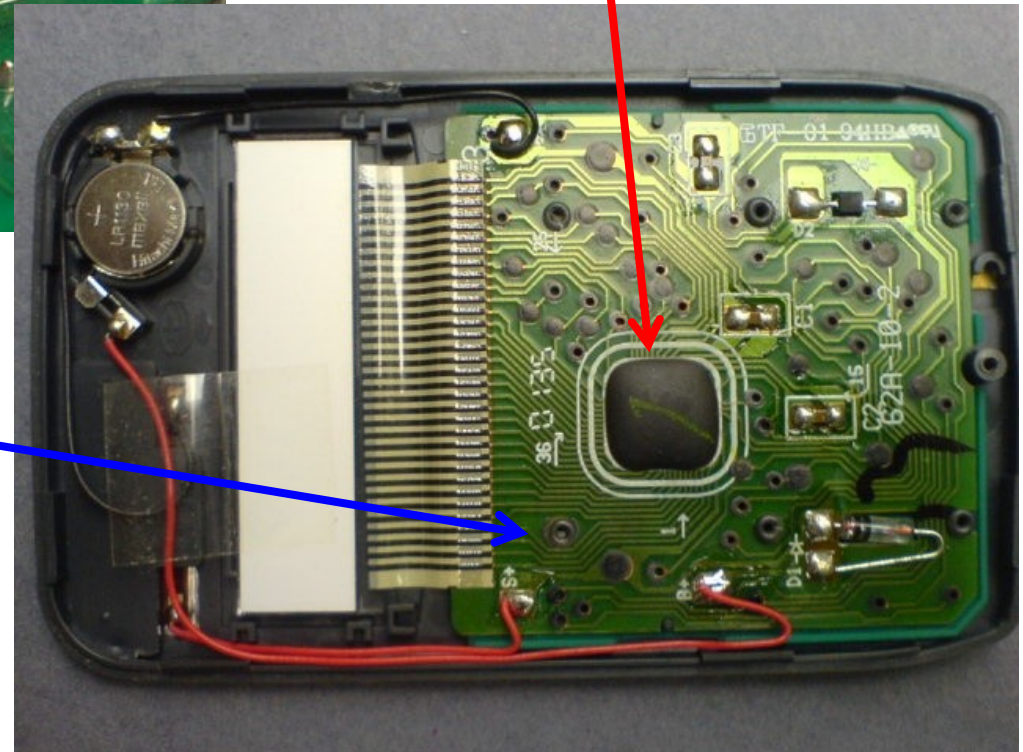
EPOXIDY – VYTVRZOVÁNÍ ANHYDRIDY

- Zalévací pryskyřice,
- Laminace,
- Impregnace elektrických vodičů (laky na dráty a plechy)
- Práškové nátěrové hmoty (výšemolekulární typy)

**ZALITO EPOXIDOVOU
PRYSKYŘICÍ**

**Laminát pro
plošné spoje**

JEDNA Z APLIKAČNÍCH FOREM EPOXIDOVÉHO LEPIDLA

Poměrem složek lze měnit vlastnosti lepeného spoje

- pevný, tvrdý,
- méně pevný, deformovatelný
- u nás lepidlo LEPOX

EPOXIDY – trochu chemie 7

VYTVRZOVÁNÍ BF_3

(19.41)

(19.42)

Polymerace glycidyletherů komplexy BF_3 probíhá podle rovnice

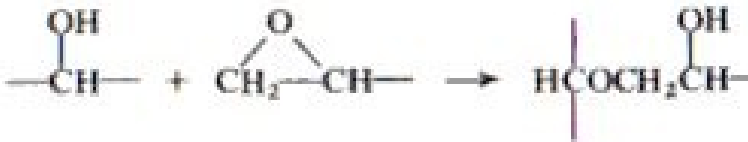
(19.43)

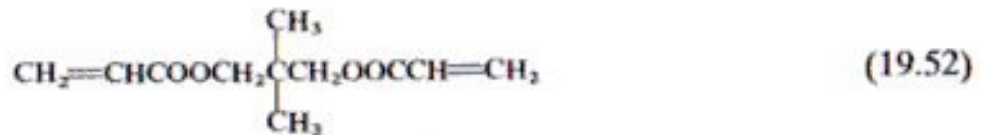
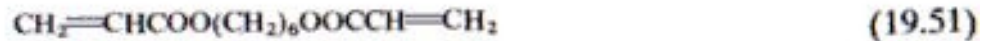
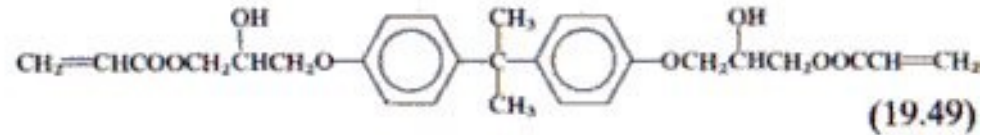
EPOXIDY – VYTVRZOVÁNÍ BF_3

- **Rychlé vytvrzování i za nízkých teplot (0 – 10°C)**
- **Zalévání kabelových koncovek v terénu**
- **Vypalovací laky**

EPOXYESTERY

Kyseliny z Iněného,
sojového oleje > lakařské
pryskyřice > + kobaltové
sušidlo > autooxidace >
zasychání

Polymerace s
REAKTIVNÍMI
KOMONOMERY >
Laky a dentální
pryskyřice tvrditelné
UV zářením

EPOXYESTERY

- Použití **kyseliny akrylové a metakrylové**
> zředění styrénem (60 – 70 % epoxidové pryskyřice) > vytvrzení redox systémy
- **Vysoká chemická odolnost > rotory větrných elektráren v moři, cisterny, potrubí atd.**

28. 4. 2014

POLYMERY A PLASTY V PRAXI
POLYURETANY_10 - 2014

25

28.4.2008 14

PLASTYKOWY WYKONKOWY PRACE
POLYURETANY_10 - 2014

26

PLASTIFIKACE EPOXIDOVÝCH PRYSKYŘIC

- **DŮVOD:** ODOLÁVAT ZMĚNÁM TEPLOT BEZ VZNIKU PRASKLIN
- Jak na to?
 - **Monomery** se změkčujícím účinkem
 - **Tvrdidla** se změkčujícím účinkem – dlouhý alifatický řetězec
 - **Změkčovadla** (dibutylftalát, dioktylftalát – změkčovadla známá z použití pro PVC!)

Monomery se změkčujícím účinkem

Reaktivní a nereaktivní ředidla

Nereaktivní

- Xylén, směs xylén – butanol
- Benzylalkohol, dicyklohexyléter

Reaktivní

- Epoxidové pryskyřice s nižším polymeračním stupněm
- Epoxyestery – styrén a jiné reaktivní komonomery

POUŽITÍ EPOXIDOVÝCH PRYSKYŘIC JEŠTĚ JEDNOU

Výrobce v tuzemsku

**SPOLCHEMI Ústí nad Labem, Chs
EPOXY**

Výrobci ve světě

- **3M - ScotchCast**
- **Ciba Geigy - Araldit**
- **.....**

KONZERVÁTOR & RESTAURÁTOR A EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE

- Hlavně lepidla na sklo, keramiku, kovy dřevo atd.
- Vytvrzování bez vzniku těkavých složek
- Malé smrštění
- Lze plnit a barvit
- Možnost různých rychlostí vytvrzování
- **Tixotropní vlastnosti** použitím např. FUMED SILICA (Sylobloc 44, Sylobloc 45 – Grace Davidson)

KONZERVÁTOR & RESTAURÁTOR A EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE 1

- **Hlavně lepidla na sklo, keramiku, kovy dřevo atd.**
 - **LEPOX RAPID** – katalýzy fenolem, ale do nekonečna smrdí fenol
 - **LEPOX METAL– PLNĚNO KOVOVÝM PRÁŠKEM, PRO OPRAVY KOVOVÝCH ČÁSTÍ**
- **Doplňování chybějících částí objektů z kovů, dřeva, kamenné objekty – vždy plněno vhodnou hmotou (kovový prášek, dřevitá moučka, podrcený kámen)**

KONZERVÁTOR & RESTAURÁTOR A EPOXIDOVÉ PRYSKYŘICE 2

- **Konsolidant pro poškozené porézní předměty** – roztok nebo nízkoviskózní pryskyřice
- **Kopie ve formě odlitků** (plněné)
- Po plnění kovem lze galvanicky pokovovat